



קול צופיד

מִרְנֵי הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי
הֶרֶב מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



בְּרֵאשִׁית - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִרְנֵי הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר לְעִלּוֹי נִשְׁמַת :

מִרְנֵי הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



פֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעָה : בְּרֵאשִׁית

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הֶרֶב מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תַּשְׁס"ג.
הַפֶּרֶשֶׁת חֻלָּה

צִיּוֹן הַקֶּבֶ"ה לִתֵּת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ

הַשְּׁבוּעָה נִתְחַל בִּשְׁעֵטוֹ"מ שׁוֹב לְקִרְוֵא אֶת פֶּרֶשִׁיּוֹת תּוֹרַתוֹ הַקְדוּשָׁה. בְּסִימָנָא טַב - 'בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ'. כּוֹתֵב רִש"י עַל זֶה, וְז"ל: "אִמְרַי רַבִּי יַחֲזֵק לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה אֲלָא מִ'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכַס' (שְׁמוֹת יב ב) שֶׁהָיָה מִצְוֵה רֵאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטוּ [בַּה] יִשְׂרָאֵל, וּמֵה טַעַם פֶּתַח בְּרֵאשִׁית, מִשּׁוּם 'כֹּחַ מַעֲשֵׂי הַגִּיד לַעֲמֹו לִתֵּת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם' (תְּהִלִּים קיא ו), שֶׁאִם יֵאמְרוּ אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל לִסְטִים אֲתֶם, שֶׁכִּבְשֶׁתֶם אֶרֶצוֹת שִׁבְעָה גּוֹיִם, הֵם אוֹמְרִים לָהֶם כָּל הָאָרֶץ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה הִיא, הִיא בְּרָאָה וְנִתְּנָה לָאִשֶּׁר יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו, בְּרִצּוֹנוֹ נִתְּנָה לָהֶם וּבְרִצּוֹנוֹ נִטְלָה מֵהֶם וְנִתְּנָה לָנוּ".

"בְּרֵאשִׁית בְּרָא - אֵין הַמְקֵרָא הַזֶּה אוֹמֵר אֲלָא דְרִשְׁנִי, כְּמוֹ שֶׁדְּרִשְׁוֹהוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָא (מִשְׁלֵי ח כב) רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ, וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא (יִרְמְיָה ב ג) רֵאשִׁית תְּבוּאוֹתָיו". מִדְּבַר רִש"י אֲלוֹ אֲנוּ לְמַדִּים שֶׁהִיא מִן הָרָאוֹי לְפִתּוֹחַ אֶת הַתּוֹרָה מֵהַחֲלָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁנִּצְטוּ בַּה יִשְׂרָאֵל, וְהִיא מִצְוֹת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ, וְחֹדֶשׁ נִסָּן הוּא רֵאשׁוֹן לְחֹדֶשִׁים; וּמֵה שֶׁהַתּוֹרָה פִּתְחָה בְּרֵאשִׁית הוּא מִשּׁוּם שֶׁאֵילוּ הִיתָה פּוֹתַחַת בְּדִינִים, הִיוּ אוֹמְרִים שֶׁאֵרֶץ יִשְׂרָאֵל שִׁיכֶת לִכְנֹעַ, עַל כֵּן הַתּוֹרָה פִּתְחָה בִּבְרֵאשִׁית לִמְרָא שֶׁאֵרִי שִׁיכֶת לְהַקֶּבֶ"ה, וְרַק כִּדִּי שֶׁלֹּא תִהְיֶה שׁוּמָמָה הַכְּנִיסָה בַּה אֶת הָאוֹמוֹת הַהֵם עַד שִׁיבּוּאוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְּיָשְׁבוּ בַּה.

וְעֵינֵינוּ לְרַמְב"ן שֶׁם שִׁכְתָּב, וְז"ל: יֵשׁ לִשְׁאֹל כִּי צוּרֶךְ גָּדוֹל הוּא לְכַתּוֹב אֶת הַתּוֹרָה מִבְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים "כִּי הוּא שׁוֹרֵשׁ הָאֲמוּנָה, וְשֶׁאִינוּ מֵאֲמִין בַּזֶּה וְחוֹשֵׁב שֶׁהָעוֹלָם קִדְמוֹן הוּא כּוֹפֵר בְּעִיקְרָו וְאֵין לוֹ תּוֹרָה כֻּלָּלִי. וְעֵינֵינוּ כּוֹתֵב הַרְמַב"ן בְּהַמְשָׁךְ שֶׁאֵין הַכוּוֹנָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁהַקֶּבֶ"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם שֶׁהוּא יִסּוֹד וְחִשּׁוֹב אֲלָא הַפֶּרֶטִים מֵה בְּרָא בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנֵי וְכֵן וְכֵן חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְעוֹנֶשׁוֹ, אוֹ עֵנִין דּוֹר הַמִּבּוֹל וְדוֹר הַפִּלְגָה כִּי הִעִיקָר לְהֵאֲמִין בְּכָלֵל מֵה שֶׁנִּכְרַע בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת כִּי שֶׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְכָל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי".

וְאֲחִיכָּה הוּא מִמְשִׁיךְ וְאוֹמֵר מִשֶּׁם הַמְדַּרְשׁ, בְּזִכּוֹת ג' דְּבָרִים נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּזִכּוֹת הַחֲלָה, בְּזִכּוֹת מַעֲשֵׂרוֹת, וּבְזִכּוֹת הַבִּיכּוֹרִים" וְכו' (עֵינֵינוּ שֶׁם, וְעֵינֵינוּ לָאוֹר הַחַיִּים הַקְדוּשׁ שֶׁכֶּתֶב עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם פִּירוּשִׁים עַל פֶּסוּק בְּרֵאשִׁית).

לֹא 'כִּבְשֶׁנוּ' אֲלָא 'הַחֲזַרְנוּ' אֱלִינוּ אֶת הָאָרֶץ - שֶׁחֲרַרְנוּ אוֹתָהּ מֵעוֹל הָאוֹמוֹת

הִיא עַד לֹא מִזְמָן שֶׁר בְּמִשְׁלָה שֶׁהִיא מִקְפִּיד לְהַנִּיחַ תְּפִלָּין יוֹם יוֹם וְשׁוֹמֵר שֶׁבֶת כְּדִין, וְהִיא קִנְאִי גָדוֹל וְיָדוּעַ לְשִׁמִּירַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַשְּׁלָמָה, וּבִשְׁם רַחֲבֵעַם זָאבִי יִכּוֹנֵה הַי"ד, וְנִרְצָח מִשּׁוּם כֵּךְ בְּיַד בְּנֵי עוֹלָה יִמַּח שְׁמֵם וְיֵאבֵד זִכְרָם. פֶּעַם הִיטִי אֶתוֹ בְּעַמֶּק הִירְדָן, וְצִפִּינוּ בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁאֲתֶם הוּא כִּבֵּשׁ

בְּהִיוֹתוֹ אֲלוֹף בְּצָה"ל. פְּנִיתִי אֵלָיו וּשְׁבַחְתִּי אוֹתוֹ עַל הַמְקוֹמוֹת הַלְלוּ שֶׁהוּא כִּבֵּשׁ - בְּשׁוּמְעוֹ כֵּךְ תִּיקֵן אוֹתִי וְאִמְרַי לִי שֶׁלֹּא לִמְרָא כִּבְשׁוּ אֶת הַמְקוֹמוֹת הַלְלוּ, שֶׁאֵז מִשְׁתַּמֵּעַ כֵּאֵילוּ שֶׁאֲתֶם מְקוֹמוֹת לֹא הִיוּ שֶׁלּוֹ כָּלֵל, אֲלָא אִמְרַי לִי לִמְרָא שֶׁחֲחִזְרוּ אֶת מֵה שֶׁהִיא שִׁיךְ לָנוּ מִכְּבָר, וְתִיקַנְתִּי אוֹתוֹ שֶׁאֵיכָּכָה צָרִיכִים לִמְרָא שֶׁחֲחִזְרוּ. וּבִאֲמַת אִמְרַתִּי לוֹ שֶׁלְמַדְתִּי מִמֶּנּוּ דְּבַר חֲשׁוֹב שֶׁלֹּא לִמְרָא שֶׁכִּבְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ, אֲלָא הַחֲזַרְנוּ אֶת הָאָרֶץ אֱלִינוּ, וּשְׁחַרְרְנוּ אוֹתָהּ כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָה כִּשְׂאֵר אֶרֶצוֹת תֵּבֵל אֲלָא אֶרֶץ אֲשֶׁר עֵינֵי ה' אֲלוֹקֶיךָ בַּה.

תּוֹרָה עִם יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

רִש"י כּוֹתֵב שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הַמֶּלֶךְ 'בְּרֵאשִׁית' הִיא ב' רֵאשִׁית, כְּלוֹמֵר בְּשִׁבְלֵי רֵאשִׁית, וּמִצְאָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא רֵאשִׁית וְכִמּוֹ הַפֶּסוּק 'ה' קִנְיֵי רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ (מִשְׁלֵי ח' פֶּסוּק כ"ב), וְיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאוֹתָיו, וּפִירְשׁוּ "רֵאשִׁית - הוּא הַמִּיטֵב שֶׁבְּכָל תְּבוּאוֹת הָאוֹמוֹת" (מִצְוֹת דּוֹד שֶׁם). וּבִאֲמַת ה' שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּרֵאשִׁית בַּתּוֹרָה הִיא גְּדוּלָּה - וּבְכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ אוֹת שׁוֹנָה בְּגוֹדְלָה בְּמִלָּה, הֵן בְּגוֹדְלָה וְהֵן בְּקוּטָנָה, יֵשׁ לָהּ מִשְׁמַעוֹת. וְכֵךְ אוֹמֵרֵת הַגֵּמ' בְּפֶרֶק הַקּוֹמֶץ (מִנְחוֹת כ"ט ע"ב) "אִמְרַי רַב יְהוּדָה אִמְרַי רַב: בְּשַׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְמִרְוֶה, מִצְאוֹ לְהַקֶּבֶ"ה שִׁיּוּשׁ וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְאוֹתִיוֹת, אִמְרַי לִפְנֵינוּ: רַבִּשְׁי"ע, מִי מַעֲכֵב עַל יָדֶךְ - אִמְרַי לוֹ אָדָם אֶחָד יֵשׁ שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּסוֹף כְּמֵה דּוֹרוֹת וְעַקִּיבָא בֶן יוֹסֵף שְׁמוֹ, שֶׁעֲתִיד לְדְרוֹשׁ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תִּילִין תִּילִין שֶׁל הַלְכוֹת".

וְכּוֹתֵב הַרְמַב"ן, וְז"ל: "וְכָל הַנִּמְסַר לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ בְּשַׁעָרֵי הַבֵּינָה הַכֹּל נִכְתָּב בַּתּוֹרָה בְּפִירוּשׁ אוֹ שְׁרִמּוּזָה בְּתִיּוֹב אוֹ בְּגִימַטְרִיאוֹת אוֹ בְּצוֹרֵת הָאוֹתִיוֹת הַכְּתוּבוֹת כִּהְלַכְתָּן אוֹ הַמִּשְׁתַּנוֹת בְּצוֹרָה כְּגוֹן הַלְפּוֹפוֹת וְהַעֲקוּמוֹת וְזוֹלָתָן אוֹ בְּקוֹצֵי הָאוֹתִיוֹת וּבְכְתָרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאִמְרַי כְּשֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְמִרְוֶה מִצְאוֹ לְהַקֶּבֶ"ה שֶׁהִיא קוֹשֵׁר כְּתָרִים לְאוֹתִיוֹת אִמְרַי לוֹ אֲלוֹ לְמֵה אִמְרַי לוֹ עֲתִיד אָדָם אֶחָד לְדְרוֹשׁ בָּהֶם תִּלִּים תִּלִּים שֶׁל הַלְכוֹת". וְאֲחַת הַדְּרָשׁוֹת כֵּאֵן הוּא מֵה שֶׁמִּבְּיֵא רִש"י שֶׁבְּרֵאשִׁית הַקֶּבֶ"ה אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי הַתּוֹרָה וּבְשִׁבְלֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזִיוּגָם יַחַד, וְכִשְׁבִּיאוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה זִיוּג מְשׁוּלֵשׁ, שֶׁל תּוֹרָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהַחוּט הַמְשׁוּלֵשׁ לֹא בְּמַהֲרָה יִנְתָּק (קַהֲלַת ד').

הֶרֶב מִצְוֹת אֵינֵן מִתְקִימִין אֲלָא בְּאֶרֶץ

מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַמָּה וְנִשְׁגָּבָה מִכָּל הָאֶרֶצוֹת, וְהַקֶּבֶ"ה נִתֵּן הֶרֶב מִצְוֹת שֶׁמִּתְקִימוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, כִּי רַק בַּה יֵשׁ קְדוּשָׁה מַצְרִיכָה לְקִיּוֹם אוֹתֶם הַמִּצְוֹת. וְהַגֵּמ' אוֹמֵרֵת (סוֹטָה י"ד ע"א) "דִּרְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָאִי מִפְּנֵי מֵה נִתְּאוּה מֹשֶׁה רַבִּינוּ לִיכְנֹס לְאֶרֶץ, וְכִי לֹאכּוֹל מִפְּרִיָה הוּא צָרִיךְ? אוֹ לְשִׁבּוּעַ מְטוֹבָה הוּא צָרִיךְ? אֲלָא כֵךְ אִמְרַי מֹשֶׁה הֶרֶב מִצְוֹת נִצְטוּ יִשְׂרָאֵל וְאֵין מִתְקִימִין אֲלָא בְּאֶרֶץ, אֲכַנֵּס אֲנִי לְאֶרֶץ כִּדִּי שִׁתְקִימוּ כּוֹלָן עַל יְדֵי". כְּשֶׁרָאָה הַקֶּבֶ"ה אֶת גּוֹדֵל תְּאוּוֹתָיו לְקִיּוֹם אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתֵּן לְקִיּוֹם רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִרִי כִּבֵּר יִצְאָה הַגּוֹזֵר מִלְּפָנָיו שֶׁלֹּא יִכְנֹס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, "אִמְרַי לוֹ הַקֶּבֶ"ה כְּלוֹם אֲתָה מִבְּקֵשׁ אֲלָא לְקַבֵּל שְׂכָר, מַעֲלָה אֲנִי עֹלִיךְ כֵּאֵילוֹ עֲשִׂיתֶם". וְאֵת הַשְּׂכָר יִכּוֹל לְקַבֵּל עַל יְדֵי שִׁלְמוֹת אֶת אוֹתֶם הַמִּצְוֹת, וּמַעֲלָה הַקֶּבֶ"ה עֲלָיו כֵּאֵילוֹ קִיּוֹם.



קול צופיך

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



בְּרֵאשִׁית - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

חוזר לתוהו ובהו, וכמו שכתוב (ירמיהו ל"ג כ"ה) "כֹּה אָמַר ה' אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שְׁמַיִם נֶאֱרָץ לֹא שְׁמַיִתִּי".

לא גילו את אמריקה

בדורות הקדמונים, היו מתקשים להבין את פירוש הברכה שמברכים כל יום "יוצר אור ובורא חושך", כיצד ייתכן שבה בשעה שהוא יוצר אור הוא גם בורא חושך - ובאמת עד שלא גילו את צידו השני של העולם, והיו סבורים שהוא שטוח ואין מעברו השני כלום, היו מפרשים שיוצר אור במקום זה ביום, ובורא חושך באותו מקום משקיעת החמה ואילך גם כן באותו המקום רק לא באותה השעה אלא כל דבר בעתו ובזמן אחר; וכשגילו את אמריקה ואת אוסטרליה השוכנים בצידו השני של העולם, אז הבינו שבשעה שיש אור אצלנו יש חושך בצדו השני של העולם. או אז הבינו את פירוש הברכה ש-יוצר אור ו-בורא חושך, באים בחדא שעתא. על זה כותב מורנו ורבנו ועטרת ראשנו מרן בעל הבא"ח זע"א שלא היו צריכים לחכות לגילויים מרחיקי לכת, אלא הכל כתוב וגלוי בדברי הזוהר מאות שנים קודם לכן, כיצד שהעולם עגול ככדור וממילא בשעה שיש אור בצד אחד יש חושך בצד השני, וז"ל הזוהר (ויקרא פרשת ויקרא דף י ע"א): "ובספרא דרב המנונא סבא, פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור אלן לתתא ואלין לעילא, וכל אינון בריין משניין בחזווייהו משינויא דאוריא כפום כל אתר ואתר וקיימין בקיומיהו כשאר בני נשא, ועל דא אית אתר בישובא כד נהיר לאלין חשיך לאלין יממא ולאלין ליליא" (ועיין בא"ח פרשת שמות בהקדמה באורך).

שידורי תקשורת ולוינים בזוהר

ועוד כתב הזוהר (אדרא זוטא דברים פרשת האזינו שף רצד ע"ב) "אלא ודאי כל מה דחשיב ב"נ וכל מה דיסתכל בלבו לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפותיה והוא לא אתכוון ביה והיה מלה דאפיק מתבקעא באוריא ואזלא וסלקא וטסא בעלמא ואתעביד מניה קלא והוא קלא נטלין ליה מארי דגדפין וסלקין ליה למלכא ועייל באודנוי דהא הוא דכתיב (דברים ה) וישמע ה' את קול דבריהם (במדבר יא) וישמע ה' ויחר אפו, ובגין כך כל צלותא ובעותא דבעי ב"נ מקמי קודשא בריך הוא בעי לאפקא מלין בשפותיה, דאי לא אפיק לון לאו צלותיה צלותא ולא בעותיה בעותא, וכיון דמלין נפקין מתבקעין באוריא וסלקין וטסין ואתעבידו קלא ונטיל לון מאן דנטיל ואחיד לון לאתר קדישא ברישא דמלכא וכו'".

עד ימינו היו דברי הזוהר הללו כחידה שאין לה פתרון, איך יתכן שאדם מדבר כאן מלה אחת והיא טסה בעולם ומגיעה למקומות אחרים ומרוחקים, והיה הדבר לפלא. אבל בימינו שהמציאו את התקשורת, ורואים כיצד אדם מדבר לתוך אפרכסת המחוברת סך הכל לחוט, או אפילו כבר בלי חוט כלל, ושומעים מה שהוא אומר בקצה השני של העולם - או שיש שידורים לויניים, שעל ידם אפשר לדבר כאן ולהשמע באותו רגע בסוף העולם - אז התחילו להבין את כוונת הזוהר; ומזה נלמד שלא להתפעל מהמצאות וחידושים, ולחשוב שאלו חידושים שלא היו ולא נבראו - לא כן הוא, אלא הכל נכתב ונחתם מקדמת דנא. וכל זה מוסר גדול לאדם שיהיה במעשיו ובדיבורו.

אילו בנה מרע"ה מקדש בא"י לא היה חרב לעולם

אחד הטעמים שלא נכנס משה לארץ ישראל הוא, שאילו היה נכנס לארץ ובונה את בית המקדש, לא היה חרב לעולם. ואומרים חז"ל על הפסוק 'עצי שטים עומדים' שכל עצי המשכן הם עומדים וקיימים ונגנזו ועתידיים להתגלות בביאת הגואל. ולענין לבוא יבא המשיח וכולם ירצו לראות את המשכן והמנורה שעשה משה רבנו, וזהו עצי שטים עומדים, שעומדים וקיימים לעולם.

ומי שלא מאמין ששנה זו היא השנה התשס"ג מברית העולם, אלא הוא סופר את השנים על פי דברי הבל ורעות רוח, כי הוא טוען שתאריך זה אינו נכון, וכי העולם הוא קדמון, הרי שהוא כופר בעיקר. ומשום כך אומר הרמב"ן שאין לחפש טעם כלל למה התורה פתחה במעשה בראשית, לפי שמעשה הבריאה הוא כל כולו סוד שאין לשום אדם הבנה והשגה בו, אלא משה רבנו מפי הגבורה בלבד. וז"ל: "והתשובה, מפני שמעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבין להסתיר אותו, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחלת התורה צורך בבראשית ברא"י".

בעשרה מאמרות נברא העולם

עוד מקשה הרמב"ן מדוע התורה היתה צריכה לפרט מה היה בכל יום ויום מששת ימי הבריאה, ובכלל שיהיה מאמר אחד נפרד על כל מעשה ומעשה, והלוא היה די במה שהיתה כותבת התורה בקצרה שהקב"ה ברא את כל העולם במשך ששה ימים ותו לא, וגם היה די לברוא את העולם במאמר אחד בלבד! וז"ל: "והספור במה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחוה, וחטאם וענשם, וספור גן עדן וגרוש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים, וכל שכן ספור דור המבול והפלגה, שאין הצורך בהם גדול, ויספיק לאנשי התורה בלעדי הכתובים האלה, ויאמינו בכלל בנוכח להם בעשרת הדברות (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי, ותשאר הידיעה ליחידים שבהם הלכה למשה מסיני עם התורה שבעל פה" ויובן על פי מה שהמשנה אומרת באבות (פ"ה מ"א) "בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות". כלומר, שהיה יכול הקב"ה לברוא את כל העולם במאמר אחד, אלא שחסד גדול עשה עם יראיו, לתת שכר למאמיניו, שאילו היה מאמר אחד היו מקבלים שכר על שמאמינים במאמר אחד, אבל על עשרה מאמרות מקבלים שכר פי עשר.

אין העולם מתקיים אלא על ידי תורה ומצוות

חז"ל אומרים (מגילה כ"א ע"ב) שבאמת היו תשעה מאמרות, אלא שבראשית הוא מאמר בפני עצמו. וזהו שאומר הקב"ה שהעולם יקר אצלו מאוד, וצריכים לשמור ולהזהר מאוד שלא להרסו - ומה יעשה האדם כדי לשמור על העולם לבל ייהרס? ילמד תורה ויקיים מצוות! כי תכלית בריאת העולם היר רק לשם לימוד התורה וקיום המצוות, ולולי תורה ומצוות הוא



קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוֹבֵל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



בְּרֵאשִׁית - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



הכנת האדם את עצמו לדין בכבוד ובנקיות

הזיווג המשולש של ארץ ישראל עם התורה ועם ישראל שיהגו בה, הוא חיבור חשוב, ואי אפשר לתת קיום לעולם ולארץ ישראל כלל ללא אותו החיבור המכוון בידיו יתברך. והטעם בזה הוא משום שללא תורה, יגיעו למצב של 'נֶאֱבִיא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הַכְּרָמִל לְאָכַל פֶּרֶה וְטֹבָא וְתִטְמְאוּ אֶת אֶרֶץ וְנִחְלְתִי שְׁמִיתָם לְתוֹעֵבָה' (ירמיה ב' ז). לצערנו הרב אנו רואים ברחוב כיצד אנשים הולכים ברשלנות ובחוסר כבוד מוחלט, כגון עם חולצה פתוחה מאוד וכדומה - אבל אותו אדם כשהולך לחתונה או לפגישה לפני אדם מכובד וחשוב, הוא סוגר את חולצתו ומכבד את עצמו בלבשו ביותר. וכן אשה בביתה שמטפלת בנקיון ביתה ומתלכלכות ידיה בעבודה, לא תצא לרחוב עם ידיים מזוהמות למרות שבביתה לא מקפידה בכך. ידע האדם שצריך להגיע לעולם האמת בצורה מכובדת ביותר, במצב של 'נקי כפיים ובר לבב'.

כל אוכלי יאשמו, גם המשלח אשם

וזהו שהתורה אומרת ב' ראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית שנאמר 'ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז', ובשביל ישראל שנקראו ראשית שנאמר 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתו'. ואומר החיד"א שבהמשך אותו הפסוק כתוב 'קִדְשׁ יִשְׁכָּאֵל לַה' ראשית תְּבוּאָתָה כָּל אֲכָלֶיךָ וְאֶשְׁמוֹ כָּעָה תִּבָּא אֲלֵיכֶם נָאם ה' וקשה למה כתוב בלשון רבים כל אוכלי, היה צריך לכתוב כל אוכלי יאשם: אלא מבאר החיד"א שכן על פי דין תורה אם אדם משלח את חברו לגנוב והלה הלך וגנב, לא חייב המשלח אלא בדיני שמים, אבל לא בדיני אדם. וישראל נקראים קדש ישראל, ואם יבא אותו 'ערפד' (איני יכול לומר את שמו המלא) ויאמר שהוא צדיק וחסידי ומדוע מחריבים את ה'מוקטעא', והלא כל מה שנעשה הוא בידו הטונים ובידי אחרים, אבל לא הוא עשה, וכמו שכתוב כל משנאיך יכחשו לו - על זה אומר הקב"ה אתה חושב שאני לא יודע בדיוק מה עשית, ומה כוונותיך? ועל זה כתוב סוס ורוכבו רמה בים, ולכאורה יאמר הרוכב מה אני אשם והלוא הסוס הוא זה שהנהיג אותי! אומר לו הקב"ה לכן הנני קושר את הסוס עם רוכבו ושופט את שניהם יחד. וזהו שכתוב כל אוכלי בלשון רבים, לומר שהקב"ה מעניש את כולם, את המשלח ואת השליח.

כי גבר עלינו חסדו

אנו אומרים בהלל "הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו". ולכאורה כיצד הגויים יהללו וזה נקרא שגבר עלינו חסדו? על זה אומר הרשב"י שאכן כך הוא, שאומות העולם חושבים עלינו רעה, שבסופו של דבר יהללו את ה' כי גבר עלינו חסדו. הנה במלחמת המפרץ שלחו העיראקים ל"ט סקאדים על אר"י וחשבו להרוס את הכל, אבל לא נגרם כל נזק, בחסדי ה' העצומים עלינו. וכשזרקו על סעודיה רק טיל אחד כבר נהרגו מהם שלשים ותשעה חיילים. על כן אנו אומרים לסדאם חוסיין מכאן שאנחנו יודעים את כוונותיו, והכל נרשם למעלה, ואצל הגויים הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, ולא יוכלו להכחיש מאומה. ועל מחשבתו שיה"ר לא תצא לפועל עכ"ז יקבל עונשו.

היוסר גוים 'הלוא' יוכיח

כתוב (תהלים צד יט כ) "הִנֵּטָע אֶזְרָא הָלֹא יִשְׁמָע אִם יִצָּר עֵינִי הָלֹא יִבִּיט. הִיֶּסֶר גּוֹיִם הָלֹא יוֹכִיחַ הַמֶּלֶכֶד אֶתְּ דָּעַת". דרשתי פעם שרמוז בפסוק זה שיש ללמוד מוסר מהתקשורת הטלפונית של ימינו כמה שצריך להזהר שלא לעשות עברות, כי הקב"ה נמצא ורואה ומאזין לכל מעשה שלנו. יש מלה בינלאומית שאומרים אותה בכל העולם כולו בשעה שמדברים בטלפון, והיא המלה 'הלו'. לא בכדי התפרסמה מלה זו, אלא כדי שכל יהודי שנמצא בכל מקום ובכל מדינה בכל העולם כולו ידע את הפסוק הנ"ל:

כתוב בפסוק, הנוטע אוזן, כלומר מי שמדבר בטלפון ומטה את אוזנו לאפרכסת, אומר 'הלו', זהו "הלוא ישמע". כלומר, ששומעים מהעבר השני של הקו כל מה שהוא אומר. אחרי שהתקדמה שיטת התקשורת, וכבר אפשר לראות את הדובר בטלפון באמצעות מצלמות וכדומה, כבר אומרים 'הלו' ומביטים - וזהו "היוצר עין הלו" יבטי". אבל אין זה בא אלא ללמדנו מוסר השכל, שכן "יוסר גוים הלוא יוכיח", כלומר יראו לאדם את כל מעשיו, וכמו שאדם נשמע בטלפון ובלויין, כך נשמע ונראה האדם כלפי שמים וכל מעשיו גלויים וידועים.

אוכיחך ואערכה לעיניך

על אותה הדרך אפשר לפרש מה שכתוב בתהלים (נ"א) 'אוֹכִיחְךָ וְאֶעְרְכָה לְעֵינֶיךָ', מכאן שהתוכחה שתהיה על האדם לעתיד לבוא תהיה 'לעיניך', כלומר שהוא בעל כרחו יסכים ויודה על מה שיתבעו אותו, ויאמר אכן זה אני וכך וכך עשיתי. אדם שעושה פעולה בעולם הזה, מצטלם למעלה - ובבליה עולה נשמתו בשנתו, ומראים לה את המעשה שהוא עשה, והוא חותם על המסמך שעליו מפורט המעשה אשר עשה. לדוגמה, אדם הולך לשוק מחנה יהודה ומבקש מהמוכר לשקול לו תפוחי אדמה, וכשהלה מסתובב הוא מכניס כמה תפוח"א לסלו.

בשעת מסירת דין וחשבון על מעשיו, מראים לאדם את המעשה ההוא, ואת חתימת ידו שחתם כבר באותו לילה, ומחייבים אותו לא רק על אותו תפוח"א בודד שהוא גנב, אלא על כל הפירות ופירי פירות שהיה יכול לצאת מאותו תפוח"א. מכאן יקח האדם לעצמו מוסר כמה שמעשיו גלויים וידועים לפניו יתברך, וכמה שצריך להזהר מכל דבר ודבר, ויעשה לעצמו חשבון איזה בושה וכלימה תכסהו ליום פקודה, והכל יהיה מוכח וערוך לעיניו ממש, ולא יועילו לו שום פתחון פה ותירוץ שבעולם.

היוצר יחד לבם

וכתוב "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", ללמדך שהקב"ה אינו צריך לבדוק כל אחד אחד היכן הוא עומד, אלא בסקירה אחת הוא רואה את כל המעשים של כל האנשים שבכל העולם כולו, ואין לנו שום השגה והבנה בדבר הזה כלל איך הוא יודע ורואה בבת אחת את כל מעשה האדם ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש. ומה שאנו אומרים שעוברים לפניו יתברך בראש השנה כבני מרון אחד אחד, זה רק לשבר את אוזנינו, ולתת לנו הרגשה שאנו נשפטים באופן אישי.



קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



בְּרֵאשִׁית - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



אבל מי שקרא לנו 'אס', דבר טוב ויפה הוא, שכן אחת היא לאמה, ואין עוד אחת.

תכלית בריאת העולם – לימוד התורה

על הפסוק "בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" (שיר השירים), אומרת המשנה במסכת תענית (דף כ"ו ע"ב): ביום חתונתו - זה יום מתן תורה, וביום שמחת לבו - זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו. והנה כל תכלית בריאת העולם היא בשביל עם ישראל, וחייב אדם לקבוע עתים לתורה. וכותב הבא"ח, לשם כך נברא העולם באופן כזה שבשעה שיש חושך בצד אחד יש אור בצד השני, כדי שכל הזמן יהי לימוד תורה, ואילו היה העולם שוהה ולו שניה אחת ללא תורה לא יכול להתקיים, וזכות זו של לימוד תורה הוא קיום העולם ממש. והסביר רש"י (תענית כ"ו ע"ב) "זה מתן תורה יום הכיפורים שנתנו בו לוחות האחרונות".

לחם עצלות לא תאכל

מצוות חלה בימינו היא מדרבנן, ומקודם היה חיובה מדאורייתא. השו"ע כותב (סי' רמ"ב) וז"ל: "מתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים בחמישי בשבת, מפני כבוד השבת. הגה - נוהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית, לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט, (סמך ממרדכי ריש מסכת ר"ה), והוא מכבוד שבת ויו"ט, ואין לשנות". חכם בן ציון אבא שאול ע"ה היה רגיל לומר שמנהג זה של לישת חלות המובא ברמ"א הוא דוקא בזמנם שלא היה להם מאפיות גדולות כמו שיש היום, אבל כיום שיש מאפיות גדולות, והחלות הנאפות שם טעימות יותר משל הבית, כבר לא מקיימים את המנהג הזה כולי האי. אבל אני אומר שבימינו ברוך ה' יש ריבוי גדול של מרשמים מוכנים ומדויקים כמה קמח וכמה מים, כמה מלח וכמה ביצים ושמן וכדומה, ויוצאות החלות הביתיות טעימות אף יותר משל המאפיות הגדולות, ועל כן יכולות עקרות הבית להרתם למצוה ולאפות בביתן, ולזכות על ידי כך במצוה החשובה של הפרשת חלה. ולפחות כדברי הבא"ח פעמיים בשנה.

מנהגי האספניולים

וכותב שם הרמ"א עוד וז"ל: "יש שכתבו שבמקצת מקומות נהגו לאכול מולייתא, שקורין פשטיד"א בליל שבת, זכר למן שהיה מכוסה למעלה ולמטה (מהרי"ל ולא ראיתי לחוש לזה)". הספרדים המקוריים (האספניולים) היו נוהגים לאכול בשבת בבוקר באופן קבוע 'בוריקיטס' (ממולאים בתרד או בגבינה וכדומה), וזאת מכיון שהיו מאריכים הרבה בתפילה, ובפרט אם היתה שמחה בבית הכנסת, שאז היו מתאחרים והיו צריכים להמתין עד שבעל התנור יבוא ויפתח את התנור להוציא את החמין של הציבור, לכן היו רגילים לקדש ולאכול מאותם ה'בוריקיטס'. ויש בדבר זה גם זכר למן שהיה מכוסה למעלה ומלמטה, וכך גם היתה צורתם של אותם ה'בוריקיטס'. ועוד מנהג טוב היה לאותם ספרדים (אספניולים) שלא היו אוכלים ביום ששי בצהרים אלא אורז ושעועית, ללא לחם כלל. וכן בעיראק נהגו לאכול רק עדשים באורז.

את שמים ואת הארץ

כתוב "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". ה' ברא את העולם בשביל לקיים מצוות רוחניות. שמים ואחר כך הארץ. דהיינו קיום המצוות בכוונה לשם שמים בלבד, ואחר כך לחשוב על הארץ. שהרי והארץ היא כל כולה תהו ובהו וחשך על פני תהום, הכל גשמיות והבל וריק. ולכאורה מדוע נכתב לאמ"כ "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים", הרי שהקדים את הארץ לשמים? אלא יש בכח האדם להפוך את הארץ חשובה כמו השמים. כי האוכל פרי בלא ברכה, הוא גנב וגזלן. אבל אם מברך עליו, מיד נעשה 'והארץ נתן לבני אדם'. עיין ברכות דף ל"ה רבי לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלואה, וכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. לא קשיא, כאן קודם ברכה (לה'), כאן לאחר ברכה (נתן לבני אדם).

מלאו את הארץ וכבשוה

על דברי ה' לאדם וחווה "מלאו את הארץ וכבשוה", שואל הרמב"ן, ולכאורה הרי שניהם לבד והכל שלהם, ואם כן מה יש להם לכבוש? וז"ל, "וכבשוה" - נתן להם כח וממשלה בארץ לעשות כרצונם בבהמות ובשרצים וכל זוחלי עפר, ולבנות, ולעקור נטוע, ומהרריה לחצוב נחשת, וכיוצא בזה. וזה יכול מה שאמר "ובכל הארץ". בימינו רואים זאת בחוש כיצד מוחקים גבעה רמה והופכים אותה לכביש, או שמגביהים עמק ומיישרים אותו. ולכאורה באיזו רשות משנים את תשתית העולם מתכוננו המקורי בידי בורא העולם? אלא שהקב"ה נתן את הכח והממשלה לעשות כן, ובלבד שיתנו את לבם אליו שהוא נתן להם כח וחיל לעשות את כל המעשים הללו, ולא מכחכם ומעוצם ידם הוא.

קרא לנו בת אחות ואם

הרמב"ן כותב על דברי רש"י הנ"ל, וז"ל: "והמדרש הזה לרבותינו סתום וחתום מאד, כי דברים רבים מצאו שנקראו ראשית, ובכלם להם מדרשים, וקטני אמנה יספרו להם לרובם. אמרו (ב"ר א ד) בזכות ג' דברים נברא העולם, בזכות חלה בזכות מעשרות ובזכות בכורים. בראשית ברא אלהים, אין ראשית אלא חלה שנאמר (במדבר טו כ) ראשית עריסותיכם, ואין ראשית אלא מעשרות שנאמר (דברים יח ד) ראשית דגנך, ואין ראשית אלא בכורים שנאמר (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך. ועוד אמרו (ב"ר א ד) בזכות משה, שנאמר (דברים לג כא) וירא ראשית לו". ואחר כך אומר הרמב"ן וז"ל: "וישראל שנקראו ראשית היא כנסת ישראל, המשולה בשיר השירים לכלה, שקראה הכתוב בת ואחות ואם, וכבר בא להם זה במדרש (שהש"ר ג כא) בעטרה שעטרה לו אמו (שם ג יא), ובמקומות רבים. וכן וירא ראשית לו דמשה, יסברו כי משה רבינו נסתכל באיספקלריא המאירה (יבמות מט ב) וראה ראשית לו, ולכן זכה לתורה. הכל כוונה אחת להם.

ואי אפשר להאריך בפירוש זה הענין במכתב, והרמז רב הנזק, כי יסברו בו סברות אין בהם אמת. אבל הזכרתי זה לבלום פי קטני אמנה מעוטי חכמה, המלעיגים על דברי רבותינו". והנה ביאור מה שכתב שעם ישראל נקראו בת אחות ואם היא, שהרי יכול להיות לאדם שני אחיות, וכן שתי בנות, וזה לא מצא חן בעינינו, שכן אולי הוא מחזיק בעוד 'אחות' בין האומות וכדומה.



קול צופיך

מִרְנָה מֵרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִרְה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרֹדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל



בְּרֵאשִׁית - תַּשְׁס"ג - מֵאֵת מִרְנָה מֵרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִרְה"ג מֵרֹדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

ועל כן מקום שנוהרים בבישולי עכו"ם יש פחות נישואי תערובת.

הלכות חלה

בצק של חו"ל

מצוות חלה מיוחדת היא ונוהגת רק בארץ ישראל, אך פעמים וגם על קמח הבא מחוץ לארץ מתחייב הבצק בחלה.

בצק שנילוש בחו"ל, פטור מחלה אפילו אם נאפה באר"י. אבל קמח הבא מחו"ל ולשו ממנו בצק באר"י, מתחייב בחלה למרות שהקמח נעשה בחו"ל, לפי שהקמח עולה במדרגה. (כשהתחלתי ללמוד הלכות חלה שאלתי כמה רבנים מחוץ לארץ כיצד הם מפרשים חלה, ואמרו לי שמפרישים בלי עניין מיוחד. אמרתי להם והלא כתוב בשולחן ערוך שמפרישים שתי חלות, ואחת נאכלת ואחת נשרפת וכדומה, ואמרו לי שלא נהגו כן. דרשתי וחקרתי בדבר, עד שראיתי שכתוב שבטלו את המנהג של השולחן ערוך, לפי שהולכת לשריפה. והנה ראיתי אחר כך לאר"י הקדוש שכותב שצריך להפריש אחד ממ"ח. והנה האשכנזים מפרשים כזית, ואנחנו מפרשים כלשהו. כמו כן אנו קוראים לה שם ואומרים הרי זו חלה. עיין שו"ע יו"ד סי' שכ"ב סעי' ד', ועיין ב'ארץ החיים' עמוד 201 – 200 מדפי הספר).

נתינת צדקה ו'לשם יחוד' קודם הפרשת חלה

הבא"ח חיבר ספר הנקרא 'חוקי הנשים' ובו ענייני מוסר לאשה וכן הלכות. ובהקדמתו לספר כותב הבא"ח: "הנשים החשובות תסכימו לכוונתנו קבלו עצתנו, ועסקו בידכם המבורכות אשר ימצא בבתים.. ה' ישים הברכה בבתים, תאכלו ובריות לחמכם.. צריך לדעת כי ענין החלה מאד נחוץ לכם, כי מאכלכם ומשתכם בבית חמותכם, והיות ואין לכם סדר אכילה לבדכם, לכן עצתי לכם שתקנו קמח ברשות בעליכם, ותלושו עיסה ותאפוה ממנה חלה לכם כדי שתזכו היקרה הזו". ולפחות לקיים זו פעם בשנה חודשים (עיין בעמוד 109 פרק ארבעים) הטוב ביותר שקודם שתפריש האשה חלה תתן צדקה ותאמר את נוסח 'לשם יחוד' (מופיע בסידור 'קול אליהו' בעמוד 908). ומנהג טוב הוא להפריש צדקה גם קודם הדלקת נרות שבת, וכן קודם ההליכה.

סופגניות

מפרישים חלה בלי ברכה. הרב כותב: שבסופגניות מפרישים חלה בלי ברכה. (פעם הביאו סופגניות באיזה אירוע, ושאלתי את השליח שהביאן האם הפרישו חלה, ענה לי: לא. אמרתי לו א"כ לא נוכל לאכלם. אחר כך הביאו סופגניות בהשגחת 'העדה החרדית', והתברר שעכו"ם טיגנו. ואמרתי להם שאסור לאכלם, כי זה בישולי עכו באו ואמרו לי נציגי העדה החרדית שיוציאו נגדי מודעות, אמרתי להם שיוציאו, אך הבהרתי את עמדותי בנושא, שאם אדם אוכל למשל עוגות בשיעור זה נקרא כפת עכו"ם שיש עליה בחו"ל כמה קולות, אבל בסופגניות אף אם יאכל בכמות גדולה אין חיוב ברכת המזון, כי זה מטוגן ונקרא בישולי עכו"ם. ואח"כ שאלו א רבניהם והם אמרו שהספרדים צודקים. בסופו של דבר מכרו את הסופגניות של ישראל יותר ביוקר. כתוב שחכמים גזרו על בישולי עכו"ם משום בנותיהם שלא יתחתנו עמם.

כשהאשה לא בבית - הבעל מדליק נרות שבת

הרב כותב: "כל זמן שהאשה מצויה בבית ולא הלכה ללדת בע"ש היא קודמת לבעלה בהדלקת נרות שבת ובברכה. אבל יש לבעלה זכות שהוא יתקין הנרות ובידו יתקין הפתילה ויצוק השמן עליה" (עיין בא"ח ש"ש פרשת נח אות ה' ו'). אבל כשהאשה לא בבית והלכה ללדת, הבעל מדליק. וכן האשה תתפלל מנחה קודם הדלקת נרות, היות כי כשהדליקה בברכה נעשה אצלה שבת וכיצד יתכן להתפלל מנחה שהיא תפילה של חול. ותחליף בגדיה ואחר כך תדליק. ואם רואה שהזמן דחוק וחוששת שאם תחליף בגדיה יתאחר הזמן, מותר להדליק קודם ואחר כך תחליף בגדיה" (שם אות ט'). רש"י כותב: שהנרות הם כבוד השבת, גם אם יש אור חשמל. ואם באולמות מכובדים של שמחות מדליקים נרות, כ"ש בבית. ועיין בא"ח (אות ד') שמלבד דין של ש"ב "יש חיוב על פי הסוד". וע"כ גם אם אוכל בחדר שיש בו אור החשמל מדליקה נרות ומברכת, עי"ש.

נרות שבת של שמן ופתילה

וכתוב שלכתחילה הנרות יהיו יפים בשמן ופתילה וכוונות רבות יש בכך, אבל בדיעבד אפשר להדליק בכל סוגי הנרות. ועוד כותב הבא"ח: "בעירנו (בבגד) אין מצוי שמן זית ומדליקין בשמן שומשומין שנקרא שיר"ז, ובו משתמשים רוב עירנו. ועט"ר אבינו היה מביא שמן זית המובחר מירושלים או מדמשק ובו מדליקים בליל שבת ובליל מועדים מפני שהוא מצוה מן המובחר". וכן כתב השו"ע: "ומ"מ שמן זית מצוה מן המובחר" (סי' רס"ד סעי' ו'). ועיין שם במש"ב (ס"ק כ"ג) שכיום נרות שלנו עדיפים משמן, עכ"ז < מי שיכול להדליק בשמן זית, זה מצוה מן המובחר.

מצוות חלה גם על הקמח שמוסיפים

בדרך כלל כשהאשה לשה בצק לצורך אפייה, על מנת שהוא לא ידבק היא מפזרת קמח על משטח העבודה (שיש שולחן וכדו'), ואם כן כשהיא מפרישה חלה היא אינה מחשיבה את כמות הקמח שהוסיפה. כתוב שו"ע וכן כותב הבא"ח: "כשעורכים את הלוח עורכים אותו עם מעט קמח כדי שלא תדבק העיסה בלוח ובידיים, וצריך לכוון שמפרישים חלה שתהא דעתו על הקמח ההוא הנדבק בעיסה" דהיינו, האשה צריכה לכוון בעת הפרשת החלה שהיא גם כן על אותו קמח שפזרה (עיין שו"ע סי' שכ"ז סעי' ב', ועיין כה"ח רמ"ב ס"ק כ"ה). הרב אומר בענין עוגות ושאר דברים שצריך להפריש מהם חלה אבל לא יברכו.

שיעור חלה

דעת החזו"א: 1200 גרם.
דעת הגר"ח נאה: 1666 גרם.
דעת הבא"ח: 2400 גרם.



קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



בראשית - תשס"ג - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



האם שורפים את החלה ?

הרמ"א כותב: המפריש חלה אסור לו לשורפה בתנור, כי החלה קדושה ואם ישרפנה שם כל התנור יהיה קדוש (עיין שו"ע יו"ד סי' שכ"ב בסופו). ואומר הרב 'זבחי צדק': אכן סהדי, שהמפריש חלה מפריש יותר עשרה גרם מהחלה, שהיינו מה שנבלע בתנור זה אותו י' גרם שאינו חלה, דאם לא כן יש לעשות לו מקום מיוחד.

עיסה לבישול או טיגון

סופגניות כתוב: "העושה עיסה כדי לבשלה או לטגנה (כגון מקרונים או סופגניות) מפריש ממנה חלה בלא ברכה. ואם רוצים לאפות ממנה קצת לעשות מזה לחם, מפרישים עם ברכה".

הפרשת חלה בברכה רק מעיסה

שנילושה באחד מ - ז' משקים כדי להפריש חלה בברכה מעיסה, יש ללוש אותה עם מים או חלב או דבש דבורים או יין או שמן זית. כיום ברוב המיצים יש מים, ואת רוב החיטים שמים במים והם מוכשרים לקבל טומאה. אבל אם לש את העיסה במיץ תפוחי זהב אמיתי, והחיטה לא מוכשרת לקבל טומאה היינו שלא הרטיבו אותה, יפריש חלה בלי ברכה, ולא ישרוף אותה אלא > יניחנה להתייבש כאבן (עיין שו"ע סי' שכ"ט סעי' ט', י'). הרב אומר: "אם לש עיסה בחלב בלבד בלא מים יש פלוגתא, לכן יפריש מזה בלא ברכה".

חלה מתוקה

הקונה חלה או עוגה וטועם בחלה מעט טעם מתיקות - אם הוא ספרדי: מברך "בורא מיני מזונות". אשכנזי: מברך "המוציא". ואם טועם הרבה מתיקות: בין אשכנזי ובין ספרדי מברך "מזונות" (עיין שו"ע < סי' קס"ח סעי' ז', ומש"ב וכה"ח שם). אבל אם אכל שיעור של 160 גרם, וי"א 240 גרם - מברך "המוציא", וברכת המזון. ועל כן כתוב שלכתחילה לא יאכל "מזונות" אפויים בשיעור שבין 160 ל - 240 גרם, כדי שלא יכנס לספק ברכת המזון.

כי ישנה מחלוקת בין רש"י לרמב"ם :

דעת רש"י: 4 ביצים, דהיינו 240 גרם ודעת > הרמב"ם: 3 ביצים, דהיינו 160 גרם (ובכדי לזכור את הדעות הללו אמרו רמז בדבר, רש"י שמו שלמה - ד' אותיות רמז ל - ד' ביצים. ואילו הרמב"ם שמו משה - ג' אותיות דהיינו ג' ביצים). טוב שאדם ילמד היטב הלכות חלה בשו"ע יו"ד סי' שכ"ב, וכן בבא"ח פרשת צו - ש"ר, ופרשת שמני - ש"ש. ויש לדעת שמצות חלה חשובה מאד וכשיבוא המשיח נצטרך להפריש חלה מדאורייתא ולתת אותה לכהן, ויהי רצון שנוכח לקיים זאת בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

למעשה, הרוצה להחמיר כחזו"א, יחמיר. מ - 1666 עד 2400 גרם - הספרדים (הנוהגים כבא"ח: מפרישים חלה בלי ברכה. האשכנזים: מברכים.

הרמב"ם עשה את כל השיעורים עפ"י דרה"ם. ובזה הציל אותנו מלברר כמה קזית, כביצה, כרביעית וכדו' ברגע שהפך את המידה למשקל, זה נח יותר. יש מי שאומר: שהיום צריך להפריש חלה אחד ממ"ח של העיסה. וכותב הרב: שהיום לא נוהגים כן. אבל טוב לעשות כן פעם בשנה (בא"ח שמיני ש"ש אות ג'). וכתב הרב חיד"א: לא שמענו שנהגו כן. מסופק אם הפרישו חלה הקונה ממקום שהוא מסופק אם הפרישו חלה או לא, יכול להפריש חתיכה מהלחם בלי ברכה. שכח להפריש חלה.

אשה שעשתה בצק בע"ש ושכחה להפריש חלה: בחוץ לארץ - אוכלים בשבת ומניחין חתיכה אחת בצד שממנה יפרישו חלה במוצאי שבת. אבל בארץ ישראל - אם לא הפריש חלה בערב שבת, אפילו אם הקמח הוא מחו"ל - לא יאכל ממנה. ועל כן, בזמננו היה כתוב על החבילות מצות "לא הופרש חלה", אבל כיום כתוב על כל חבילות המצות 'הופרש חלה כדין'. ואם הגיע אדם בערב פסח ורואה שכתוב על המצוה שמורה: לא הופרש חלה", מה יעשה ? יש מי שאומר מכיון שמחשבתו היתה להפריש חלה, מחשבה מצטרפת למעשה, וניתן לעשות קולות. היה חכם אחד שבערב פסח היה אומר אני מפריש חלה על כל הבצק של אנשי העיר.

עשרה תקנות תיקן עזרא > כתוב בגמרא (ב"ק פ"ב ע"א): כשיהשוע בן נון נכנס לארץ הוא עשה תקנות מיוחדות שאם נכנס אדם לפרדס וטעה בדרכו ולא ידע לצאת ויש איזה ענף של עץ שממנו יכול לצאת יכול, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ ומותר לו לחתוך את הענף. ובא עזרא הסופר ותיקן עוד עשרה תקנות נוספות: " שקורין במנחה בשבת, וקורים בשני וחמישי (ועל זה שואלת הגמרא הרי משה רבנו תיקן זאת שכתבו "וילכו שלושת ימים במדבר ולא מצאו מים" ואין מים אלא תורה שנאמר "היו כל צמא לכו למים" ? ועונה: שמתחילת תקנו עולה אחד שקורא שלושה פסוקים או שלושה עולים וכל אחד ג' פסוקים, ובא עזרא ותיקן ג' עולים ועשרה פסוקים), ודנין בשני וחמישי, ומכבסים בחמישי בשבת ' ושתהא אשה חוגרת בסינר וכו' . דין כבוס מהו ? האם יש חיוב לכבס ביום ה' או אפשר לפני כן, האם יש חיוב ללבוש בשבת חולצה שכובסה או אפשר להשאיר חולצה משבת לשבת וכל עוד שהיא נקיה לא מכבסים שוב. למעשה, טוב ללבוש כל שבת חולצה ובגדים פנימיים מכובסים (אבל על חליפה לא מקפידים לכבס כל יום רביעי או חמישי כי בדרך כלל מכבסים אותה במכבסה אחת לכמה חודשים).

אסור לגדל כלב בביתו

וכתוב בהמשך הגמרא (ב"ק פ"ג ע"א): "ת"ר: לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן קשור בשלשלת, אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר וקושרו ביום ומתירו בלילה". דריש ר' דוסתאי דמן ברי יובנחא יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל! - ללמד שאין שכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות, ואם חסר אחת והיתה <אשה מעוברת ביניהם וראויה להשלים ונבח בה כלב והפילה נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל". ומספרת הגמרא: "ההיא איתתא דעלת למיפא בההוא ביתא (אשה אחת עלתה לאפות בבית השכנים), נבח בה > כלבא, אמר לה מריה לא תיסתפי מיניה שקולי ניביה (אמר לה הבעלים של הכלב אל תפחדי ממנו שהוצאתי לו את השניניים) אמרה לו: שקילי טיבותיך ושדיא אחיזרי כבר נד ולד" (אין אתה מנחמני כלל, שכבר ברגע שנבח הכלב מרוב הבהלה הוולד נפל). ומכאן מוסר לעם ישראל, אנשים ונשים שלא יחששו להביא ילדים לעולם כי בזה מרבים השראת שכינה בישראל (וכ"ש שלא יעשו הפלה).



www.harav.org

website@harav.org